

Over *De lunchroom* van Hans Muiderman

door Willem Thies

In de novelle *De lunchroom* van Hans Muiderman maakt een man elke dag notities over zijn grootvader: hoe hij als kind op de vloer op de gang sliep, voor de deur van diens kamer. De man probeert zijn herinneringen steeds scherper voor ogen te krijgen, tot in alle schakeringen, haarscheurtjes, finesses – ‘het loslatende behang in de hoek, het elektriciteitsnoer dat aan de bovenkant van de plint loopt en de plastic dingetjes waarmee het is bevestigd. En tegelijkertijd die piepkleine spijkertjes, als je die plastic dingen koopt steken ze er helemaal bovenuit maar als ze bevestigd zijn aan de plint zijn ze verdwenen. Dit zijn de dingen, scharnieren in mijn geheugen. Maar daarachter liggen de opgeslagen gelaatsuitdrukkingen verborgen, gebaren, volumeverandering van de stem, de vriendelijke of venijnige toon, alle veranderingen in één oogopslag en hoe een oog mee kan kleuren met het gemoed. En dan heb ik het nog niet over de ongelooflijk vele variaties in de bewegingen van de mond, hoe de mond eet en praat en de manier waarop die zwijgt.’

Deze novelle, misschien een compacte roman, thematiseert de poëzie van de herinnering, of beter gezegd: het herleefde verleden; het procedé, het proces en de werking, van herinneringen.

Het is alsof de protagonist, Freek, opnieuw zijn omgeving van toen, als kind, als kleinkind, waarneemt — haarscherp, tot in het kleinste detail: schijnbaar vergeten beelden en zintuiglijke impressies dienen zich wéér aan, dringen zich op, nemen weer contouren en kleur aan; niet verpletst maar gerevitaliseerd, met dezelfde lucide vanzelfsprekendheid als ‘het origineel’, de eigenlijke en oorspronkelijke ervaring.

Het is niet zo dat er ver weg in zijn onderbewuste, een uithoek, een vage indruk of afdruk resteert, een bleke afspiegeling, nee, juist hyperbewust, als door gewassen glas, registreert hij álles, nogmaals.

Natuurlijk zijn de echte herinneringen maar fragmenten van het verleden, en dan nog wel vanuit een bepaald perspectief, een kinderperspectief, gezien; ze vormen geen geheel. Een herinnering is, net als geschiedschrijving, ook altijd een bepaalde vorm van *constructie*, niet – of niet enkel – reconstructie en narratie. Dan nog blijven er leemtes, lacunes, gaten in het verhaal.

Zijn grootvader hield van raadsels en puzzels en ook in het herleefde verleden worden niet alle raadsels en puzzels opgelost. Wel zoekt en vindt Freek aanwijzingen. Waarom hing er altijd een ladder tegen de muur, vlak boven grootvaders bed, aan een haak? Waar leidde de ladder naartoe, waartoe diende hij? Waartoe de kluwens stroken papier, met potlood dicht beschreven? En wat is de context, wat speelde er op de achtergrond – wat heeft zich in de oorlog in Oekraïne afgespeeld?

De lunchroom is een poëtisch pleidooi: lees tussen de regels, kijk tussen de kieren, heb oog voor de drempel, en daarachter de ribbels van schoenzolen. De schoenzolen waren het laatste wat Freek van zijn grootvader zag.

En wat als een raadsel wordt opgelost, een vraag beantwoord? Wat als een aanwijzing tot een ontdekking leidt? Blijft een herinnering dan hetzelfde? Net als een gedicht geeft de geschiedenis zich nooit helemaal prijs – en dáár gaat deze novelle over: over het schrijven van geschiedenis, niet het reproduceren en reconstrueren van episodes uit het verleden, maar het betekenis geven eraan, inferenties maken, het scheppen en hêrscheppen van herinneringen, en onderbrengen in een samenhangend, zinvol geheel.

Bron: presentatie *Pletterij*, 20 december 2021